

L'Institut Nova Història ha celebrat el 15è Simposi a l'entorn de la descoberta catalana d'Amèrica. (I)

Autor: Francesc Magrinyà

Data de publicació: 10-02-2016

En Francesc Magrinyà ha fet un balanç dels primers quinze anys de simposis sobre la descoberta catalana d'Amèrica i, a més, ha redactat una crònica del darrer bo i resumint-ne cadascuna de les comunicacions que hi han estat exposades. Atès que el resultat final ha estat força llarg, a causa de la gran quantitat de comunicacions a resumir, hem dividit l'escrit en tres parts. Altrament, com que el que aquí s'escriu és només una crònica de divulgació, no hi apareixen les referències textuais de les afirmacions dels comunicants. Aquestes apareixeran quan es publiquin les actes del simposi, si els seus autors ho consideren convenient.

[Enllaç a la 2a part]

[Enllaç a la 3a part]

Quinze anys de simposis: un balanç espaterrant

En aquest 2015 que acabem de deixar, l'Institut Nova Història ha celebrat el XVè Simposi sobre la descoberta catalana d'Amèrica. Durant aquests temps, no s'ha faltat mai a la cita. I és que, en efecte, cada any, els darrers divendres i dissabte de novembre, tota un seguit de persones, que a hores d'ara ja s'ha fet llarguíssima, ha exposat davant del públic de la sala d'actes de l'Ajuntament d'Arenys de Munt les seves troballes sobre el nostre passat. Alguns cops, unes troballes de detall –de vegades capitals!—. D'altres, investigacions més aprofundides. S'han analitzat objectes de tota mena: textos impresos, documents i llibres manuscrits, gravats, mapes, fotos o pintures. El resultat d'aquestes anàlisis constants i moltes vegades exhaustives és que s'han obert noves i ben sovint fèrtils línies de recerca a l'entorn de la nostra història esborrada. Tant és així, que actualment podem dir, amb legítim orgull, que s'ha superat de molt el

motiu central pel qual al principi se celebrava la trobada a Arenys, és a dir, que Amèrica va ser descoberta pel barceloní Cristòfor Colom després d'un llarg viatge iniciat per ell a Pals d'Empordà i que aquest viatge va ser fet a benefici de la Nació Catalana sencera.

De què parlem?

Fem-ne un petit balanç. En aquests moments ja no parlem només de la feta nàutica que possiblement és la més transcendental de la història de la humanitat i protagonitzada per catalans, sinó que també parlem d'un Colom emparentat amb la reialesa de Portugal. I també de cosmògrafs, navegants, exploradors i conqueridors catalans el nom i perfil biogràfic dels quals ha estat adulterat pels censors. Parlem igualment de la censura d'estat i de la censura de la Inquisició. Parlem d'un explorador/mercader català que al segle XIII es va internar cap al llunyà orient i que es deia Jaume d'Alaric, el qual va redactar un llibre en català sobre les seves experiències, llibre que va influir en les ments més inquietes d'Europa. I així mateix, parlem d'una Amèrica que va rebre aquest nom a partir d'un navegant i cosmògraf català. Parlem de la primera volta al món duta a terme, almenys en part, per catalans. Parlem d'un continent inicialment explorat i colonitzat, gairebé de cap a cap, i sempre des de la perspectiva europea, només per catalans, i d'unes noves terres organitzades a partir del dret, costums, furs i institucions catalanes. Parlem de desenes i desenes de mapes del Nou Món on hi apareix la insígnia del Casal de Barcelona. Parlem del començament de l'horrible genocidi europeu al Nou Món i de l'infame comerç d'esclaus perpetrats per catalans. Parlem (repetim que des de la perspectiva europea) de la descoberta catalana d'Austràlia al segle XVI. Parlem d'un emperador Carles que va viure entre nosaltres i que des de Catalunya crea l'Imperi Universal Català. Parlem, d'altra banda, d'una reconquesta d'Espanya amb un pes tal vegada primordial català. Parlem d'un Cid que podria ser d'origen català. Parlem de la construcció catalana d'Espanya. Parlem de les fonamentals empremtes catalanes al Regne de Nàpols, al Papat i a Itàlia en general, mentre que el català era la llengua de cort i de cultura al Vaticà i a Nàpols. Parlem d'una Lucrècia Borja a qui, amb una altíssima possibilitat, han traduït els textos que va escriure en català. Parlem d'una gran emigració de catalanoparlants a aquests darrers estats. Parlem d'una forta immigració occitana el segle XVI a Catalunya. Parlem d'un papa també de finals del XVI de la família Burguès barcelonina. Parlem d'una illa de Malta a mans dels catalans les empremtes dels quals encara ara es poden resseguir en la llengua i cultura malteses. Parlem de textos medievals en castellà, que, literaris o no, estan farcits de catalanades. Parlem de la sobtada transformació de sons del castellà medieval que trobem en els escrits pels sons actuals. Parlem de traduccions de llibres impresos que sabem que estaven originàriament escrits en català i dels quals només ens n'ha arribat la versió –sovint molt maldestra– en les llengües castellana, llatina, francesa o toscana. I parlem de la crema de llibres, de la desaparició de moltíssims documents i de retocs de molts d'altres --uns retocs en escrits fets a mà o bé prèviament introduïts en obres que apareixeran impreses--. Parlem de llibres amb peu d'impremta falsos. Parlem d'edicions d'estat. Parlem de les lleis censors, per les quals s'arribava a penalitzar amb la mort qui editava pel seu compte llibres sobre Amèrica. Parlem d'obres escrites en clau i que inclouen missatges críptics per burlar la censura. Parlem d'una impacable persecució ideològica, religiosa, lingüística i fins i tot física d'intel·lectuals i escriptors de primeríssima fila que s'havien oposat a un estat de coses cada vegada més autoritari, intolerant, integrista i lingüísticament pro castellà. Parlem d'un Segle d'Or de la literatura castellana, que tot apunta que en una grandíssima part és el resultat de la traducció d'obres escrites originàriament en català. Parlem d'una inexistent “decadència” lingüística, literària i cultural a la Nació Catalana i d'una Celestina valenciana, en valencià i a València, d'un Llätzer de Tormos també valencià i en valencià, retocat, traduït i traslladat a Castella i d'un Erasme Roterodamus català perseguit per la Inquisició, i també de l'obra d'un “Garcilaso” barceloní l'obra del qual ha estat traduïda al castellà. Parlem d'un Quixot escrit en català pel xixonenc Joan Miquel Sirvent. I també d'un Ignasi d'Oriola, que va fundar la Companyia de Jesús a Catalunya. Parlem de l'abadessa de Pedralbes, doctora en teologia i santa, que és coneguda com Teresa de Jesús, la qual redactava en la nostra llengua els seus escrits. I també parlem d'un Leonardo/Lleonard d'ascendència catalana i d'artistes catalans com Jeroni Bosch i Lleó Batista Albert, fets passar per forasters. Parlem també d'un antiquíssim regnum tarraconense i de sorprenents analogies cronològiques entre els membres de gairebé totes les cases regnants d'Europa. Parlem, fins i tot, d'un replantejament global de la cronologia històrica d'Europa de l'antiguitat ençà etc. etc. etc. És un continu no parar...

Nous camps d'investigació

Ara que s'ha arribat a una xifra rodona de quinze simposis ininterromputs, penso que ha valgut la pena fer aquest ràpid repàs de conjunt sobre els enormes i sensacionals progressos en el descobriment del nostre passat a què s'ha arribat des d'aquell llunyà novembre de l'any 2000, quan es parlava només d'en Colom i quan hi havia gairebé tants ponents com oients. Com s'ha pogut veure, l'eix central a l'entorn del qual giraven els primers simposis ha basculat cap a uns nous i cada vegada més oberts camps de recerca. De l'estudi de la figura del Descobridor, s'ha passat a ampliar el camp d'investigació a fi d'il·luminar, amb una llum com més va més potent, tota la nostra memòria col·lectiva, sobretot la dels segles XV, XVI, XVII i XVIII: la històrica, la militar, la marinera, l'antropològica, la gastronòmica, la cultural, la literària i la política, una memòria enfosquida, tergiversada i capgirada no només pel poder polític espanyol i pel francès,

sinó també pel del Vaticà. Realment, avui sí que estem en condicions de dir que la tasca de descobriment del nostre passat ocultat no ha fet sinó començar...

El XVè Simposi

Deia que aquest any ha estat el quinzè del dels simposis que consecutivament s'han celebrat a Arenys de Munt. El d'enguany s'ha dut a terme durant el divendres 27 i el dissabte 28 de novembre. Han tornat a augmentar tant el nombre de participants com el de ponents. Així, hi han participat com a públic més de 200 persones i s'hi han presentat 39 comunicacions. Per l'escriptor, investigador i president de l'INH Jordi Bilbeny, "l'augment de participació que hem tingut any rere any, tant a nivell de ponents com d'assistents al simposi, ens fa veure l'interès de molts catalans per recuperar el passat que ens ha estat amagat, manipulat i destruït per la censura des del segle XV".

Ara bé, i en la línia del que comentava més amunt, els temes tractats han estat d'allò més diversos. En faré cinc cèntims.

Resum de les comunicacions

Per què els catalans descobreixen Amèrica?

Evidentment, en formular aquesta pregunta, no vull pas dir que els catalans haguéssim estat mai predestinats per voluntat divina a descobrir, des d'una visió europea dels fets, unes noves terres enllà de l'Atlàntic. No, ni de bon tros. Sí que afirmo, en canvi, que l'estructura i desenvolupament militar, social, polític, econòmic i, sobretot, comercial a què havia arribat la Nació Catalana a finals del segle XV feien possible que aquesta tingués més atots que altres estats europeus per reeixir a descobrir per a Europa el nou continent. Portugal també aplegaria si fa no fa les mateixes condicions. Així, en Joan Canadell (1), autor del llibre Potencial d'Estat, ens planteja en la seva comunicació la molt versemblant hipòtesi que la descoberta catalana d'Amèrica no és altra cosa que un pas més del grau de sofisticació i ambició en el comerç que els catalans han protagonitzat al llarg de la seva història, sobretot des del segle XII ençà. En efecte, després d'introduir colònies mercantils de cap a cap de la Mediterrània, els nostres mercaders van eixamplar les seves rutes comercials cap a l'Atlàntic i van arribar, pel nord, fins a Escandinàvia, i, pel sud, fins a les costes de Guinea Equatorial, o més avall i tot. Aquest èxit es fonamenta segons en Canadell en nou factors. Passo a citar-los. En primer lloc, en la gran revolució industrial que s'esdevé a casa nostra durant el segle XIII i que protagonitza l'orde del Císter, la qual orde crea indústria tèxtil, de fusta i d'acer a partir de l'aprofitament de la font d'energia que proporcionaven els molins d'aigua. En segon lloc, en el continu tràfic marí i la construcció de vaixells durant sis segles a les Drassanes de Barcelona, edifici que s'anava eixamplant i engrandint contínuament. Després, en la instal·lació de les 135 ambaixades comercials –i polítiques!– escampades pel literal Mediterrani i el de l'Atlàntic i que hom va anomenar Consolats de Mar. La reglamentació del tràfic marí català i el funcionament dels esmentats consolats van esdevenir l'origen de l'actual dret marítim internacional. Quartament, en la creació d'escoles de navegació, de les quals van sorgir els millors cosmògrafs i mapes portolans. En cinquena posició hi ha la creació de la Primera Taula de Canvi, fundada el 1401, és a dir, el primer banc del món, un banc que oferia finançament a tota mena d'empreses navals o terrestres mentre fossin rendibles. A continuació, en la ràpida expansió de les impremtes en terres catalanes, fins al punt que vint anys després que entressin en funcionament ja hi havia 24 tallers d'impressió entre nosaltres, de manera que la informació –i la formació!– va arribar a molta més gent. En setè lloc, assistim a la gran florida, dins la Nació sencera, de tota mena d'oficis i de gremis d'artesans. En vuitè lloc, en l'anomenada Sentència Arbitral de Guadalupe, per la qual els pagesos quedaven alliberats dels "mals usos" i a partir de la qual es creava un nou règim administratiu molt més lliure per a la pagesia catalana. Molts d'aquests pagesos alliberats passaven a les ciutats i s'embarcaven en les expedicions marineres. I, finalment, en l'estructura política federal i pactista de la Confederació Catalanoaragonesa. Segons aquesta estructura, el poder restava, políticament, més repartit entre els estaments i el rei, i, territorialment, més descentralitzat i, per tant, més amatent a la realitat comercial de cadascun dels regnes.

Colom

No cal dir que han continuat els estudis que fan referència a la catalanitat d'en Colom i a la participació de la Nació Catalana en el descobriment d'Amèrica. En aquest sentit, hi ha la comunicació d'en Pere Baladron (2), que ens ha fet cinc cèntims del llibre Crisi de Catalunya, redactat pel pare Marcillo i imprès en castellà el 1685. Aquest llibre fa una lloança de Catalunya, dels catalans i de les seves gestes al llarg de la història. Entre aquestes, cita la fundació a la nostra nació de la Companyia de Jesús. Alhora, aquesta obra és un dels molts testimonis de textos de l'Antic Règim que parlen de la descoberta, primera conquesta i colonització europea d'Amèrica per part de catalans. En Baladron remarca que "Palos", en tant en quant port d'arribada d'en Colom, només pot ser Pals d'Empordà. I ho argumenta dient que la Crisi de Catalunya se centra tota ella només en la Nació Catalana. Si l'obra parla únicament i exclusiva de

Catalunya, és obvi que aquest “Palos” ha de ser el nostre País. Si hagués estat el Palos andalusí, el mateix autor ens hauria advertit que feia referència a un Palos estranger a la nostra nació, la qual cosa no fa. Per la seva banda, en J. Bilbeny (3) torna a posar en solfa l'engany d'alguns llibres impresos al XVI i XVII i alguns documents que afirmen que C. Colom va desembarcar a Castella en el primer tornaviatge d'Amèrica. Aquesta va ser la tesi oficial entre la majoria de colombistes del segle XIX i gairebé la primera meitat del XX. En Bilbeny la desmunta aportant, d'una banda, la notícia que hi ha uns 120 documents cancellerescos de l'any 1493 signats pels Reis Catòlics que indiquen que aleshores en Colom era a Barcelona mentre preparava amb els reis el segon viatge cap a Amèrica. I això –parem-hi atenció!-- dins el si d'unes corts generals a Catalunya, la qual cosa indica clarament quina nació es responsabilitzava de la descoberta, exploració, conquesta i colonització del que s'estava descobrint. Per una altra part, posa damunt la taula el testimoniatge del mateix Colom sobre aquest afer i també el de molts cronistes i historiadors dels segles XVII, XVIII i XIX. Finalment, la historiografia oficial va tancar la qüestió el 1944, quan Antoni Romeu d'Armas, que després de la guerra fou el president de la Real Academia de la Historia, va publicar l'article Colón en Barcelona. Al seu torn, en Pep Mayolas (4), en un estudi interessantíssim, aporta dades de tota mena, sobretot cronològiques, que li fan concloure que la suposada fundació el 21 de juny del 1494 del consulado de Burgos de la història oficial amaga en realitat, la instauració a la Llotja de Barcelona de la primera casa de contractació per anar a Amèrica. Aquesta institució havia de garantir per al Rei Catòlic i per a en Colom el monopoli del comerç amb el nou món. En Mayolas explica que a l'abril de 1494 l'Antoni de Torres, un dels caps de l'expedició, havia tornat a Barcelona amb una memòria d'en Colom per al rei, després que es fundés a les Antilles la primera organització colonial. En Mayolas afegeix que el 7 de juny se signa amb els portuguesos l'anomenat Tractat de “Tordesillas”. Després de la signatura d'aquest tractat, ja es tenien resolts tots els elements polítics, jurídics, mercantils i les infraestructures necessàries per encarar amb fermesa la colonització i les noves conquestes. D'aquesta manera, només els quedava crear una organització mitjançant la qual es reclutessin les persones que des d'aleshores poguessin passar a les Índies: la Casa de Contractació. I segurament és aquest organisme el que es va fundar el 21 de juny del 1494 a la Llotja barcelonina.

Colonització catalana d'Amèrica

Però de seguida eixemplem el camp d'estudi. L'Elba Sequera (5), que és veneçolana, aporta notícies de rastres catalans a Veneçuela. Ens fa veure, per exemple, que en el seu país s'hi balla un ball de bastons com el nostre o que la València veneçolana es diu, oficialment, Valencia de Don Juan de Castilla i León --no fos cas que es confongués amb la València catalana!-- i s'adona que el nom de l'igualadí Joan d'Orpí, el fundador de la Barcelona de Veneçuela --fundació datada a l'any 1638, molts abans que, segons explica la història oficial, Carles III aixequés als catalans la inventada prohibició d'anar a Amèrica--, ha estat substituït oficialment per un tal... Gregorio Izquierdo (!). Sembla, doncs, que als països independents que van aparèixer a Amèrica després d'independitzar-se d'Espanya no els fa recança de reproduir el relat prèviament manipulat de la seva història colonial heretada de la metròpoli. O ho fan d'una manera acrítica, o, fins i tot, contrbueixen a augmentar la confusió. Ens hauríem de preguntar el perquè. En tot cas, cal que ho tinguem en compte en les nostres recerques. A més a més, l'Elba Sequera recull catalanades del castellà del país, com ara “estripar”, “fusta”, “fuate”, “aguaitacaminos” o l'expressió... “soplar y hacer botellas”(!), locució que també ha trobat testimoniada a l'Uruguai i a l'Argentina. Mentrestant, en Sergi Lara (6) fa el mateix en els països d'Amèrica Central. Ha descobert, en mapes del S. XVI, topònims com “Port de Sant Joan”, “Cap Gros”, “Illes de Bastiments” i ha aïllat en boca de castellanoparlants del territori i de més de cinquanta anys locucions com “atiparse”, “miraré en la buchaca”, “me siento amoinado”, o ha descobert un emblema tan català com la barretina en les ensenyes nacionals d'aquests països. En Miquel Llauredó (7) ha fet recerca sobre colònies catalanes a l'estat de Louisiana entre el XVII i el XIX: s'ha fixat bàsicament en les ciutats de Saint Louis i Nova Orleans. Conclou que aquestes ciutats, petites aleshores, estaven en aquella època ben poblades de catalans, i ens innova, així mateix, sobre nadius de la nostra terra que van explorar els rius Missisipí-Missouri. Finalment, en Manel Capdevila (8), resseguint la història dels vaixells de vela llatina a Amèrica, aporta informació a l'entorn d'assentaments catalans a la Baixa i Alta Califòrnia. Pel que fa a aquestes embarcacions, els mateixos membres de la Casa de Contratación ja de Sevilla estant i els de El Consejo de Indias reconeixien al segle XVII que les que navegaven per l'Atlàntic i el Pacífic eren de procedència catalana, tal com també ho afirmen ara els historiadors de l'estat de Califòrnia. Aquests vaixells navegaven per tota la costa californiana ja al segle XVI, i doncs, molt abans que hi arribés a finals del XVIII el balaguerí Gaspar de Portolà i el frare mallorquí Fra Ginebró Serra. En paral·lel a aquests vaixells, en Capdevila treu a la llum exploradors del cinc-cents i del sis-cents que arriben a aquell estat i hi instal·len factories o colònies, segurament dedicades a la caça de perles. D'aquests, cal esmentar Bartomeu Ferrer, Francesc Carbonell, Francesc Galí --que d'altra banda va batejar l'illa de Taiwan com Formosa, es a dir, en català, després de travessar el Pacífic des de la badia de San Francisco-- i, per últim, en Nicolau de Cardona.

Més exploradors i conqueridors d'Amèrica i altres personatges americans desemmascarats:

Pedro de Alvarado/Pere d'Albalat, Magallanes/Magallón i Juana Inés de la Cruz/Joana Agnès de la Creu.

Deixant de banda els exploradors/conqueridors que cita en M. Capdevila, continua el desemascament d'altres conqueridors i d'altres personalitats d'Amèrica tingudes per castellanès. Aquesta vegada, en Joanjo Albinyana (9) ens adverteix que Pedro de Alvarado –capità sota les ordres de Ferran Cortès o Alfons d'Aragó-Gurrea i Torrelles, que va organitzar expedicions per Mèxic, Guatemala i Perú-- va ser, en realitat, el segon comte de Cocentaina anomenat Joan Pere Roís de Corella, senyor d'Albalat, de Sueca, Benavites, Alcàntera, Torres Torres, Estivella i Almagora. Aquest comte estava especialment format en tècniques d'artilleria, talment com s'afirma del mateix Pedro Alvarado oficial. En Felip Rodríguez (10), aprofundint en les investigacions que en el seu moment va endegar en Josep Barba, destapa la que considera la veritable personalitat de Fernando de Magallanes. Partint del sospitós ball de noms entre Magalhães, Magallanes, Magellan i Magallón, en Rodríguez dedueix que el nostre navegant no és sinó un membre pertanyent de la noble família Magallón de Tudela --la qual està relacionada amb Carles V i amb el papa Juli II--. Aquest almirall s'anomenaria en realitat Fernando de Magallón i estaria en poder del navili Trinitat --la nau capitana d'en Magallanes/Magallón durant la primera volta al món-- i tindria possessions a Puerto Rico abans del 1519. En Joaquim Pont (11), en un estudi que encara no ha enllestit del tot, es planteja la vertadera descendència d'Isabel de Moctezuma filla gran del darrer rei asteca, en Moctezuma, derrotat per en Ferran Cortès o n'Alfons-Felip d'Aragó-Gurrea Torrelles. En Pont ha anat resseguint els diferents marits que sembla que la princesa Isabel va tenir. D'una banda, tres de la seva pròpia família asteca i tres més d'espanyols. Ara bé, la informació que ens ha arribat d'aquests tres darrers és sospitosament contradictòria i confusa. Per la seva banda, la Mercè Pijoan (12) s'endinsa en la biografia de la sàvia monja i escriptora de Mèxic coneguda en castellà com Sor Juana Inés de la Cruz, una gran intel·lectual i feminista avant la lettre. D'ella ens ha arribat, a banda de la seva obra literària, un retrat encapçalat amb les quatre barres i amb l'escut d'en Cortès. ¿És una descendenta del conqueridor de Mèxic, com sembla a primer cop d'ull? ¿O potser, aventura la M. Pijoan, rere aquest nom s'hi amaga una filla d'un membre de la nissaga Cardona que es va casar amb una Anna Pimentel igualment d'alta nissaga? ¿Darrere aquest nom i cognom, hi hauria una Joana Agnès de la Creu?

Què ens arriba d'Amèrica?

La Gemma Bufas (13) ha fet recerca sobre quan i de quina manera es va introduir la xocolata americana a Catalunya --mercès a en Cortès--, i com aquest aliment va arrelar en la nostra gastronomia i se'n va crear indústria per tot el nostre territori (Poblet, el Monestir de Pedra aragonès, Barcelona, Manresa, Olot, Agramunt...), des d'on es va escampar arreu d'Europa a través de França i Itàlia al segle XVIII. En Francesc Jutglar (14) s'adona que els arbres exòtics introduïts a la Península Ibèrica arran de les descobertes d'ultramar van arrelar al sud i llevant peninsulars, i, sobretot, al litoral català: en concret, a la província de Barcelona. En Jutglar n'ha analitzat la distribució d'una norantena i conclou que només una de les noranta-una espècies adduïdes no la trobem al Principat de Catalunya, mentre que al Regne de Castella n'hi manquen cinquanta-nou. La conclusió és òbvia. La majoria de descobridors, conqueridors, comerciants o colonitzadors que van importar llavors d'aquests arbres havien de pertànyer a la nostra nació. Sobretot al Principat.

Què enviem a Amèrica?

La Cola-Coca

Continuant amb el fil argumental de la comunicació d'en Joan Canadell (1), ens assabentem que Catalunya exporta a Amèrica, ja des del segle XVI i fins al XX --per tant molt abans i després de la Guerra de Successió i de la suposada interdicció que els catalans participessin en la conquesta i colonització d'Amèrica--, vidre fabricat a la Catalunya Nord, teixits, indústries tèxtils, armes de foc, pedrenyals i altres indústries d'armes, així com també rajoles, taps, aiguardents i licors i... l'antecedent de la Coca-Cola. En efecte, el valencià Baptista Aparici presenta a l'exposició de Filadèlfia de 1885 una nova beguda que havia denominat Cola-Coca, decisiva per a la sobtada aparició, un any més tard, de la Coca-Cola. El raonament d'Aparici és el següent: "Nosaltres exportem molt de licor. Passa que de licor se'n beu molt poquet. Per tant, cal crear una beguda de preu més baix, però que sigui consumida massivament i diàriament". Serà la Cola-Coca i es posa en funcionament el concepte de "refresc".

Esclaus

Vet ací una de les dues pàgines més ignominioses de la nostra història: el tràfic de milers de persones a qui es va privar la seva llibertat i que van ésser enviades en condicions infrahumanes al Nou Món. L'altra iniquitat comesa per catalans és l'inici de la política genocida envers els nadius americans tal com ens explica el pare Cases/Las Casas. L'Agustí Soler (15) ha centrat la seva comunicació en el primer cas. D'antuvi, ens fa observar que s'ha volgut oblidar aquesta part fosca de la nostra història i ens recomana que l'afrontem. Així, en Soler ens informa que a finals del segle XVIII moltíssims catalans van passar a Cuba a fer fortuna i que la majoria d'ells no se'n va sortir. Però alguns, sí. Qui? Sobretot els traficants d'esclaus. En Soler deixa entreveure que molts catalans ja van iniciar aquesta infame pràctica

abans de la Guerra de Successió. A més, ens parla de capitans de mar esclavistes com Ramon Ferrer i del fet que entre 1800 i 1820 hi havia registrades a l'Havana setanta-sis firmes comercials dedicades al tràfic d'esclaus, la majoria regentades per catalans. Es calcula que en aquest període es van arribar a transportar més de 30.000 esclaus i que molts catalans van organitzar entre 1790 i 1845 més de 300 expedicions en aquest sentit. Altrament, tot i que a l'any 1820 Espanya aboleix oficialment l'esclavatge, encara a l'any 1871 s'organitza a Barcelona la Lliga Nacional Antiabolicionista!

Presència catalana al món,

En David Prendergast (16) se sorprèn de veure en un carrer del barri de Buda, inclòs dins l'actual ciutat de Budapest, cap i casal d'Hongria, unes banderes inequívocament catalanes voleiant al vent. Aventura que aquestes ensenyes tal vegada es poden relacionar amb el casament de Violant d'Hongria amb Jaume I, o, més probablement, amb el matrimoni conformat entre Beatriu de Nàpols i Aragó, --filla de Ferran rei de Nàpols i néta d'Alfons el Magnànim— i el rei hongarès Maties I Corví de 1475 a 1490, gran home del Renaixement. O potser estarien relacionades amb colonitzadors catalans que s'afincaren en aquell país centreeuropeu els segles XVI i XVIII. El cas és que la bandera de Nàpols entre 1442 i 1501 inclou dos quarts amb els quatre pals i amb la senyera hongaresa. Un fet, si més no, curiós. En Pere Alzina (17) aprofundeix en la seva recerca a l'entorn de la influència de la llengua i cultura catalanes en la llengua maltesa. Després d'informar-nos que l'illa de Malta va ser conquerida pel rei Pere II el 1283 i que des d'aquell any fins al 1798 molts catalans s'hi van instal·lar d'una manera ininterrompuda, s'adona que els principals carrers de la capital estan cognomenats en la nostra llengua (C. Tramuntana, C. Ponent o C. Llevant), que moltes botigues estan retolades amb noms de família catalans (Abella, Soler, Cardona), que el 8,4% de noms d'ocells maltesos provenen inequívocament de la nostra llengua, que el 27% dels Mestres de l'Orde de Malta --que van dominar l'illa en el període 1530-1798— van pertànyer a la Nació Catalana i, finalment, que un 15% dels 939 cognoms maltesos són d'origen català segur, mentre que hi ha una probabilitat alta per a un altre 30% més. Llinatges com Barberà, Benet, Bonet, Formosa, Mediona, Oliva, Soler, Tortell, Valentí o Vella hi són comuns. Des d'un altre ordre de coses, en Marcel Mañé (18) segueix la línia d'investigació que va encetar l'Enric Guillot sobre mapes d'Amèrica plens d'escuts de Catalunya, i ha volgut indagar què en queda, avui, d'aquesta mena d'escuts, i no sols al Nou Món, sinó també a Europa i a Espanya. El resultat és que a hores d'ara només n'ha descobert dos a Amèrica: un al Quebec --i en aquest sentit, em demano com es pot explicar que hi hagi l'emblema català en aquesta zona del Canadà-- i un altre a Jamaica --que C. Colom havia batejat amb el terme Jamaïca-- . Així mateix, sobta que hi trobat el nostre escut en bona part de països de l'Europa occidental. N'ha localitzat un a Luxemburg, un a Suïssa, un altre a Suècia i encara un altre a Dinamarca. I tres més a Alemanya, vuit a Bèlgica, sis a Itàlia --em criden molt l'atenció els pals catalans de l'escut del Ducat de Mântua i, es clar, les barres al poble de Vinci de la Toscana-- i cinc al Vaticà (que corresponen a papes). A França n'ha descobert molts més: cent dos. Sens dubte, la majoria d'aquests darrers poden ser explicats històricament. Tots coneixem l'estreta relació de la Nació Catalana amb els territoris del Migdia de França. Pel que fa a Espanya, si deixem de banda els escuts catalans corresponents a pobles que havien pertanyut a la Corona Catalanoaragonesa, em sorprèn trobar-ne setze a Andalusia (cinc d'aquests a la província de Cadis, tres a la de Còrdova, dos a la de Jaén, dos més a la de Màlaga i Sevilla i encara dos més a la d'Almeria). Més: tres al voltant de Madrid, quatre a l'entorn de Salamanca i una a Lleó i, finalment, dos a la província de Badajoz --província tan allunyada dels estats catalans-- . És evident que cal escatir el perquè d'aquestes ensenyes al Regne de Castella i quina realitat històrica reflecteixen. D'altra banda, els nou escuts amb barres a localitats navarreses també poden, a parer meu, ser explicats, i en consonància amb els que trobem a França, per mitjà de la informació històrica que a hores d'ara disposem sobre les relacions del Regne de Navarra amb la Confederació Catalanoaragonesa. En M. Mañé acaba la seva comunicació proposant que a la futura constitució de l'estat català independent hi figuri un article que reculli la feina que està fent l'INH. És a dir, un article que expliciti que els catalans tenim el dret de saber la vertadera història de la nostra nació. Al seu torn, en Joan Marc Passada (19) ressegueix, en una línia semblant a la d'en Marcel Mañé, per bé que ara dins el camp de la vexil·lologia o estudi de les banderes, l'evolució d'algunes d'aquestes banderes. És a saber: l'enssenya de Sicília, la de la ciutat de Nàpols i la de la regió occitana de Provença. En totes elles s'hi observa d'una manera o altra la presència dels símbols vexil·lològics de la senyera catalana, siguin les barres o bé l'ús dels colors groc i vermell. Sabem del cert que els respectius territoris que tenen aquest tipus de bandera van formar part, en un moment donat de la història, de l'estat català. Els nadius de les respectives terres en són ben conscients. Doncs bé, l'illa de Moali, situada dins l'arxipèlag de les Comores, que es troba a l'Oceà Índic entre Moçambic i l'illa de Madagascar, ha escollit recentment com a enssenya un emblema bibarrat en vermell i groc, com tants n'hi ha hagut en els territoris que formen part o han pertanyut a la Nació Catalana. La cosa curiosa és que tot l'arxipèlag de les Comores va estar sota domini francès. Però l'estendard de Moali no incorpora cap signe vexil·lològic de França. En Passada investiga si els senyals vexil·lològics adduïts podrien tal vegada simbolitzar el fet que els catalans haguessin arribat a l'illa en el passat i n'haguessin pres possessió.

Francesc Magrinyà

-
- (1) Joan Canadell: Amèrica, una baula més del comerç català
 - (2) Pere Baladron: El Pare Marcillo i algunes perles de la seva «Crisi de Catalunya» Castella
 - (3) Jordi Bilbeny: La rebuda inventada dels Reis Catòlics a En Colom a Castella al 1493, a la tornada del primer viatge transoceànic. la Contractació de Barcelona per anar a les Índies (1493-1503)
 - (4) Pep Mayolas: La fantasmagòrica Casa de Contractació de Barcelona per anar a les Índies (1493-1503)
 - (5) Elba Sequera: Influència catalana en paraules, expressions i balls de Veneçuela
 - (6) Sergi Lara: La Costa Rica catalana
 - (7) Miquel Llauredó: Catalans a Lousiana-Mississipi als segles XVII-XIX
 - (8) Manel Capdevila: Catalans a Califòrnia als segles XVII-XIX
 - (9) Joanjo Albinyana: Pedro Albarado amaga Pere d'Albalat, de la Ribera
 - (10) Felip Rodríguez: Magalhães, Magallanes, Magellan, Magallón
 - (11) Joaquim Pont: La descendència manipulada de la princesa Isabel de Moctezuma
 - (12) Mercè Pijoan: Indicis per a la recerca del llinatge de Joana Agnès de la Creu
 - (13) Gemma Bufias: La introducció de la xocolata a Catalunya
 - (14) Francesc Jutglar: Les descobertes d'ultramar i els arbres introduïts a la Península Ibèrica
 - (15) Agustí Soler: De la negació de l'esclavisme a la negació de la història
 - (16) David Prendergast: La ciutat de Buda i els seus símbols
 - (17) Pere Alzina: Els cognoms catalans a la Malta actual
 - (18) Marcel Mañé: La difusió del símbols catalans a Amèrica
 - (19) Joan-Marc Passada: Banderes catalanes sepultades dins la història dels vencedors